ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

УДК 341.1-044.247(045)
DOI <https://doi.org/10.32841/ILA.2021.26.03>

КРАСНІКОВА О. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри морського права
Національного університету «Одеська морська академія»

BSEC: ВІД РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНІЦІАТИВИ ДО БАГАТОСТОРОННЬОЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ІНСТИТУЦІЇ

Анотація. У статті проаналізовано генезис формування Організації Чорноморського економічного співробітництва (BSEC) як своєрідної моделі регіонального інтеграційного утворення. Зокрема вказується, що різні траєкторії розвитку держав-членів BSEC пов'язані із їхнім етнічним і культурним розмаїттям, розмірами територій і чисельністю населення, обраним політичним курсом, моделлю господарювання та багатьма іншими факторами. Членство деяких держав в інших інтеграційних організаціях або союзах, таких як ЄС і НАТО, накладає помітний відбиток на взаємини учасників усередині Чорноморського об'єднання. У найближчому майбутньому експерти прогнозують зміну балансу сил на користь одного або декількох провідних держав. Автором досліджено закріплені у Статуті основні напрями діяльності BSEC, організаційну структуру, а також органи, пов'язані із названою регіональною установою. Останні становлять особливий інтерес. Серед них Парламентська Асамблея BSEC, Банк реконструкції і розвитку, Ділова Рада і Міжнародний центр чорноморських досліджень. Названі інститути допомагають об'єднанню здійснити інтеграційні проекти і досягати поставлених у Статуті цілей. Головна концепція діяльності BSEC була розроблена у період проведення самітів, які проходили протягом 1995–1998 років. Серед основоположних документів BSEC виділені Босфорська заява 1992 року, Статут BSEC 1998 року, Економічний порядок денний 2012 року і Декларація Саміту з нагоди 25-річчя BSEC 2017 року. Важливим результатом діяльності BSEC стало формування великих затребуваних ініціатив. Із огляду на це автором проаналізовано Меморандуми за окремими напрямками співпраці у галузі транспортного сполучення, зокрема питання полегшення міжнародних автомобільних вантажних перевезень (2002 р.), розвитку морських магістралей у регіоні Чорного моря (2007 р.), скоординованого розвитку швидкісної Кільцевої Чорноморської автомагістралі (2007 р.). Окрім того, у статті приділено увагу головному

України у BSEC у період із липня по грудень 2017 року, окреслено головні заходи, здійснені протягом зазначеного періоду. Серед нормативних перетворень цього періоду відзначено зміни у Правилах процедури і фінансових Правилах BSEC і розроблені зміни до Правил персоналу BSEC, а також Технічні завдання/повноваження робочих груп із організаційних і правових питань. Питання реформування BSEC піднімалися на неформальній зустрічі міністрів закордонних справ країн-членів.

Ключові слова: Організація Чорноморського економічного співробітництва, інтеграційний процес, ЄС, регіональна інституція, міжнародна організація, НАТО, Чорноморський регіон, спостерігач, ООН.

Постановка проблеми. У сучасних умовах суспільного розвитку регіональна інтеграція є однією зі світових тенденцій, яка трансформує державно-правові і соціально-економічні моделі держав. Наявними прикладами таких регіональних організацій можуть слугувати СНД, ГУАМ, Рада держав Балтійського моря, НАФТА, АСЕАН та багато інших.

Чорне море є природним центром тяжіння, найважливішою транспортною артерією, великим природно-матеріальним ресурсом і джерелом формування у регіоні власної незалежної ідентичності. Чорноморський регіон – це унікальна територія, що стала самостійною геополітичною зоною після розпаду радянської системи. У межах регіону моделюються і розвиваються інтеграційні процеси, спрямовані на зближення і взаємодію національних господарств, на формування локальних економічних об'єднань, здійснюється пошук політичних компромісів і забезпечення колективної безпеки.

Але зазначена унікальність генерує не тільки сприятливі умови для успішної політичної та економічної інтеграції у сучасний геополітичний простір, але і породжує низку складнощів стосовно входження держав регіону у світову політику.

За останні роки BSEC зіткнулась із цілою низкою факторів, які суттєво вплинули на перспективи цього проекту. Конфлікти між країнами-учасниками (Греція і Туреччина, Вірменія та Азербайджан, РФ і Україна), поширення інфекційних захворювань, кліматичні зміни, виснаження природних ресурсів, зростаюча соціальна нерівність, потік мігрантів, тероризм і шалені темпи контрабанди зброї у регіон поставили перед регіональним утворенням нові виклики, яким потрібно вчитися протистояти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняними і зарубіжними науковцями досліджені деякі теоретичні і практичні питання економічної інтеграції у межах Чорноморського економічного співробітництва. Серед них такі дослідники, як R. Aliboni, P. Manoli., F. Proedrou, О.О. Алексеєва, Л.Н. Велічко, О. Гніліченко, А. Гончарук, Т.І. Єфименко, О. Кушнір, І.А. Ліпкан, А.Р. Нікіфоров, Н.Є. Скоробогатова, І.А. Троян, В.А. Хоманець та інші.

Мета дослідження – аналіз особливостей процесу формування Організації Чорноморського економічного співробітництва (Organization of the

Black Sea Economic Cooperation, далі – BSEC) як моделі регіональної інтеграційної інституції на території Чорноморського басейну.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім потрібно відзначити, що етнічне і культурне розмаїття на території басейну Чорного моря зумовили різні траєкторії розвитку держав-членів. У цьому сенсі відіграє значення не тільки різниця у чисельності населення і розмірах територій, але і обраний політичний курс, модель господарювання, оснащеність військових сил тощо.

Слід звернути увагу на те, що чорноморський регіон завжди був і залишається ареною для політичного суперництва великих країн, що, у кінцевому підсумку, виливається у регіональні міждержавні конфлікти, які підігриваються маніпуляціями навколо транспортування енергетичних ресурсів і вигідності транзитного положення цієї території.

За таких умов деякі науковці прогнозують негативні сценарії розвитку чорноморської регіональної інтеграції. Як стверджує науковець із Уельського університету F.Proedrou, така ситуація може призвести до так званої «бігемонії» [1], коли одна або кілька держав матимуть провідне положення і зможуть диктувати векторність розвитку інших учасників об'єднання. У таких умовах про успіхи інтеграції навряд чи йдеться.

Окрім того, важливою особливістю BSEC, що також створює додаткові труднощі для об'єднання, є те, що деякі його учасники мають дотримуватися правил організацій, до яких вони приєдналися у недавньому минулому. Справа в тому, що на цей момент три країни регіону є членами Європейського Співтовариства, а п'ять країн входять до НАТО. Відтак, не має сенсу спрямовувати регіональні сили та ресурси на оборону чи військово-політичні проекти. Міжнародне економічне співробітництво – це єдина основа для надійної і неконфліктної взаємодії у межах досліджуваної організації, оскільки приналежність чорноморських держав до інших міжнародних інституцій може змінити крихкий баланс сформованої рівноваги у BSEC на будь-якому рівні відносин. Стосовно України деякі аналітики наполягають на тому, що один із засобів підвищення добробуту та авторитету України полягає у тому, щоб зробити її зовнішню політику більш послідовною, зокрема за рахунок посилення української присутності у чорноморському регіональному об'єднанні [2].

Отже, точкою відліку у створенні організації, якій судилося стати платформою для розвитку співпраці, стабільності, миру і процвітання у басейні Чорного моря, вважається виступ у 1990 році президента Туреччини з ініціативою про створення «Чорноморської зони процвітання і співпраці». У цьому діалозі, крім Туреччини, прийняли участь Румунія, Болгарія та Радянський Союз.

Через два роки, 25 червня 1992 року, глави одинадцяти держав Причорномор'я, Закавказзя і Балкан підписали у Стамбулі Декларацію Саміту про Чорноморське економічне співробітництво (далі – Стамбульська декларація). Серед держав, які заснували це регіональне об'єднання, були

Україна, Вірменія, Болгарія, Албанія, Греція, Грузія, Азербайджан, Росія, Молдавія, Туреччина та Румунія. Пізніше, у 2004 році, до них приєдналася Сербія, а у 2020 році – Північна Македонія. Щорічно у тринадцяти країнах об'єднання 25 червня відзначається як День Організації Чорноморського економічного співробітництва.

У Стамбульській декларації були визначені сфери міжнародних відносин, які сторони домовилися заохочувати, а саме: співпраця у галузі торгівлі і промисловості, охорони здоров'я і фармацевтики, у сфері сільського господарства та агропромислового комплексу, боротьби з організованою злочинністю, у митних питаннях, надзвичайної допомоги, банківської справи і фінансів, у галузі охорони навколишнього середовища, туризму, екології, транспорту, зв'язку, а також у сфері інформаційних і комунікаційних технологій, науки, освіти, культури, техніки та енергетики [3].

Як стверджують експерти, привабливість Чорноморського регіону навіть для більш розвинених інтеграційних об'єднань закладена у багатих природних і людських ресурсах та колосальній виробничій базі. Наприклад, BSEC взаємодіє з Євросоюзом. Про привабливі перспективи організації свідчить той факт, що статус спостерігачів у ній мають Австрія, Єгипет, Ізраїль, Італія, Німеччина, Польща, Словаччина, Туніс, Франція, а також деякі міжнародні неурядові та міжурядові організації (наприклад, у роботі Чорноморського співробітництва беруть участь представники Європейської економічної комісії ООН, Комісії із захисту Чорного моря від забруднення, Європейської конференції міністрів транспорту). Сама BSEC у 1999 році отримала статус спостерігача у Генеральній Асамблеї ООН.

Головний Статутний документ організації був підписаний 5 червня 1998 року в Ялті під час проведення Саміту глав держав країн-засновників BSEC, а з 1 травня 1999 р. він набув чинності. Тим самим Чорноморське економічне об'єднання трансформувалось із міжурядового регіонального механізму співробітництва у повноцінну міжнародну інтеграційну організацію.

У преамбулі Статуту BSEC вказується, що її завданням є сприяння розвитку і зміцнення взаємовигідної і тісної економічної співпраці між державами у Чорноморському регіоні, що сприятиме досягненню прогресу і формуванню більш високого ступеню інтеграції держав-засновників у світову економіку, оскільки їхнє регіональне співробітництво є частиною інтеграційного процесу в Європі [4].

Задля «досягнення сталого розвитку національних економік і соціального добробуту своїх народів» члени аналізованого міжнародного об'єднання в установчому документі закріпили основні напрямки взаємного співробітництва, а саме: економічні, торгові; сфери енергетики, транспорту, сільського господарства; охорона здоров'я та охорона навколишнього природного середовища; туризм; наука і техніка; боротьба з організованою злочинністю, незаконною торгівлею наркотиками, зброєю та радіоактивними матеріалами, з усіма актами тероризму та нелегальною міграцією

«...або у будь-яких інших, пов'язаних із ними напрямках за рішенням Ради» (ст. 4 Статуту). Однак остання фраза із приводу «... інших, пов'язаних із ними напрямках за рішенням Ради» свідчить про те, що цей список відкритий і у перспективі можливе будь-яке розширення сфер співробітництва.

Вищим органом BSEC, згідно із Розділом V Статуту, є Рада міністрів закордонних справ, яка виступає головним постійним органом співтовариства, що приймає основні та важливі рішення від імені BSEC (ст. 11). Рада може створювати допоміжні органи, які розробляють і забезпечують виконання спільних проектів у своїх областях та виконують накази Ради (ст. 12)

Очолює організацію Голова, який забезпечує її належну роботу, виконання прийнятих нею рішень і резолюцій, а також координує всі заходи в межах BSEC; ним є міністр закордонних справ тієї держави-члена, яка головує у BSEC протягом півроку. На зазначену вищу посаду може призначатися міністр іншого міністерства, але тільки від головуючої держави. Ротація Голови і, відповідно, головуючої держави здійснюється за чергою відповідно до англійської абетки кожні півроку. Нестандартним «органом», а точніше системою в межах організації є так звана «Трійка», до якої належать діючий, попередній і наступний голови або їхні представники. «Трійку» скликають із метою обміну думками із приводу поточної або майбутньої діяльності об'єднання, взаємовідносин з іншими міжнародними акторами (ст. 13, 14 Статуту).

Відповідно до ст. 15 Статуту кожна країна – член BSEC направляє свого міністра закордонних справ до Комітету найвищих посадових осіб, а також одного із головних органів співтовариства, який оцінює виконання рішень Ради міністрів, розглядає діяльність допоміжних органів, подає до Ради для схвалення річний бюджет BSEC і виконує іншу координаційну роботу.

Секретарські послуги BSEC, як і в кожній міжнародній організації, надаються секретаріатом, що має назву Постійний міжнародний секретаріат, якій очолює Генеральний секретар. Однак Постійний секретаріат функціонує під керівництвом діючого Голови BSEC (ст. 16 Статуту). Окрім того, у структурній організації виокремлюють допоміжні робочі групи, кожна з яких створена за напрямками статутного співробітництва.

Отже, інституційне наповнення BSEC надає організації весь арсенал інструментів для того, щоб стати успішним гравцем у глобальному міжнародному просторі, а також сприяє підвищенню ефективності її діяльності.

Окрім названих структурних елементів самої BSEC, в організаційній системі створені органи, пов'язані із BSEC. Вони мають самостійні бюджети, а свої обов'язки виконують відповідно до їхніх статутних документів і дотримуються принципів спільноти.

Процес інтеграції доволі часто супроводжується внесенням змін і гармонізацією національного законодавства учасників цього процесу. Тому

для сприяння процесу інтеграції була утворена Парламентська Асамблея BSEC, яка представляє національні парламенти держав-членів, прямо співпрацює з об'єднанням та на консультативній основі «...забезпечує постійну підтримку процесу Чорноморського співробітництва» (ст. 20 Статуту). Правовим підґрунтям такої співпраці є Стамбульська Декларація 1992 року, Декларація про створення Парламентської Асамблеї BSEC (прийнята у лютому 1993 року) та рішення зустрічей на високому рівні.

Органом координації підприємницьких ініціатив є Ділова Рада BSEC, яка є міжнародною неурядовою організацією та об'єднує представників ділових кіл держав-учасниць. Ділова Рада може надавати доповіді до Ради міністрів для інформації або для прийняття відповідних дій останньою (ст. 21 Статуту).

Розвиток великих проектів вимагає необхідного фінансового інструментарію. Тому потреба у заснуванні Чорноморського банку торгівлі та розвитку була зафіксована у Стамбульській декларації. Але у перші роки існування BSEC дефіцит фінансових коштів став перешкодою на шляху до здійснення позначених завдань. Допомога ЄС, який виділив тисячі єку на розроблення бізнес-плану банку, дозволила створити названу фінансову установу. Угода про створення Чорноморського банку була підписана у 1994 році та 24 січня 1997 року набрала чинності після ратифікації її всіма учасниками. Але реально Банк почав працювати лише через 2 роки.

Важливим кроком на шляху сприяння розвитку співробітництва між освітніми спільнотами і науковцями держав-членів стало ухвалення поправки до статті 24 Статуту організації, за якою органом, пов'язаним із BSEC, визнано Міжнародний центр чорноморських досліджень (далі – Центр), а точніше, останній був створений новою редакцією статті 24. Відповідно до Звіту спеціальної сесії Ради міністрів закордонних справ BSEC від 25 червня 2004 року Міжнародний центр – «...це міжнародна організація, яка виступає в якості аналітичного центру Організації... та знаходиться під керівництвом Ради директорів, члени якої є громадянами держав-членів BSEC» (п.6.3). На Центр покладено виконання важливих цілей щодо «... вивчення практичних шляхів розширення і поглиблення регіональної співпраці між державами-членами BSEC, відносин між BSEC та ЄС, а також сприяння застосуванню досягнень науки і техніки у конкретних галузях багатостороннього співробітництва...» [5]. До речі, на тій самій Спеціальній сесії Рада міністрів встановила 25 червня як День BSEC.

Отже, відмічені органи, пов'язані із BSEC, допомагають спільноті здійснювати інтеграційні проекти і досягати цілей, для яких держави-учасниці об'єднали свої зусилля.

Кількість документів, вироблених у BSEC, прийнятих і затверджених державами-учасниками, є порівняно невеликою. Умовно можна виділити два типи таких актів: насамперед це базові документи, такі як Стамбульська декларація 1992 р., Статут 1998 р., Правила процедури, Економічний порядок денний для BSEC 2012 р., Додатковий Протокол

про імунітети і привілеї від 30 квітня 1999 р., Декларація Саміту з нагоди 25-річчя BSEC 2017 р., а також документи із питань галузевого співробітництва (угоди про співробітництво і меморандуми про взаєморозуміння в окремих конкретних галузях). Серед останніх – Угода між урядами держав-учасниць про співробітництво у наданні надзвичайної допомоги і ліквідації надзвичайних ситуацій, які виникли внаслідок лих природного і техногенного характеру (1998 р.) та Додатковий протокол до неї; Угода про співробітництво у боротьбі зі злочинністю, зокрема організованою (1998 р.), а також Додатковий протокол до Угоди 2002 року та Додатковий протокол про боротьбу із тероризмом (2004 р.) та інші.

Окрім того, підписані чотири Меморандуми у галузі транспортного сполучення, зокрема Меморандум про взаєморозуміння щодо спрощення автомобільних перевезень вантажів у регіоні ЧЕС (2002 р.), спрямований на розвиток у Чорноморському регіоні міжнародних автомобільних вантажних перевезень шляхом полегшення і гармонізації національних процедур та поступового усунення адміністративних обмежень у цій сфері [6]; другий – Меморандум про взаєморозуміння щодо розвитку морських магістралей у регіоні Чорного моря (2007 р.), спрямований на розвиток морських магістралей і розширення наявних морських комунікацій. В основу документу держави заклали співпрацю адміністрацій портів причорноморських країн в окремих напрямках (вдосконалення безпеки на морському транспорті, підтримка ініціатив ділових кіл, захист добросовісної конкуренції у сфері міжнародного судноплавства, навчання персоналу портів та інше) [7].

Третім документом є Меморандум про взаєморозуміння стосовно скоординованого розвитку Чорноморської окружної автомагістралі (2007 р.), головною метою якого є створення кільцевої швидкісної автомобільної дороги територією причорноморських держав, тобто навколо Чорного моря, задля забезпечення сполучення Чорноморського регіону із найближчими міжнародними транспортними мережами [8].

Останнім документом є Меморандум про взаєморозуміння у співробітництві між дипломатичними академіями та інститутами при міністерствах закордонних справ країн-членів BSEC (2007 р.), у межах якого Туреччиною у 2010 р. та у 2012 р. були організовані програми навчання для молодих дипломатів держав-членів BSEC. Окрім того, у 2018 році та у жовтні 2021 року Постійний міжнародний секретаріат у співпраці із дослідницькою фундацією – Фондом Конрада Аденауера – організували семінари для молодих дипломатів держав-членів спільноти [9].

Однак поряд із перевагами, які забезпечує для причорноморських країн здійснення цих та деяких інших міждержавних домовленостей у галузі транспорту в межах Чорноморського співтовариства, існують фактори, що перешкоджають розвитку регіонального транспортного потенціалу. Зокрема, далеко не всі автомобільні дороги країн BSEC знаходяться у задовільному стані і відповідають міжнародним стандартам; виникають

затримки вантажоперевезень під час перетину кордонів; на просторі Чорноморського регіону є важкі для освоєння гірські ділянки та інші. Отже, здійснення Чорноморських транспортних проєктів вимагає комплексної інфраструктурної модернізації і, відповідно, значних інвестицій, оскільки в межах одного інтеграційного об'єднання не спостерігається такого комплексного вирішення проблем транспортного співробітництва у регіоні.

Деякі експерти одним із майбутніх сценаріїв розвитку подій у Чорноморському регіоні пропонують бачення BSEC, як «...міжнародної організації інтеграційного типу на взірць ЄС або АСЕАН, із розвиненими внутрішніми схемами кооперації і взаємодії, яка, крім економічних питань, значну увагу приділятиме проблемам регіональної безпеки і матиме узгоджені позиції держав-членів у низці питань міжнародної політики» [10]. Але, можливо, саме наявний нині нейтралітет BSEC до конфліктів між деякими її членами, відхід від військово-політичної спрямованості дозволив організації зберегти рівновагу сил для економічних перетворень і прогресу інтеграційних заходів.

У баченні майбутнього BSEC економісти наполягають на тому, що створення інтернаціональних рамок інтеграційних процесів у регіоні вимагає створення і впровадження єдиних норм для попередження «...загроз конфліктних ситуацій шляхом пошуку консенсусу інтересів... під час проведення спільних...інфраструктурних проєктів матеріального та інтелектуального забезпечення зростання добробуту громадян...» [11, с. 9–10].

Згідно із визначенням у Статуті BSEC порядком ротації із липня по грудень 2017 р. проходило головування України на 26-му саміті організації. Близько семи десятків заходів були визначені у календарі головування, серед яких заплановані міністерські зустрічі, засідання робочих, експертних і спеціальних груп та органів, засідання керівних комітетів, заходи щодо поглиблення співпраці з органами, пов'язаними із BSEC, та іншими міжнародними організаціями.

Серед конкретних заходів треба відмітити семінар, проведений за участю Союзу асоціацій міжнародних автомобільних перевізників і Міжнародного союзу автомобільного транспорту в галузі спрощення торгівлі і транспортних перевезень у Чорноморському регіоні, а також Чорноморський контейнерний саміт і Міжнародний транспортний форум. У межах проведеної неформальної зустрічі міністрів закордонних справ країн-членів обговорювалися питання реформування BSEC і здійснення ініціатив Постійного міжнародного секретаріату, а логічним продовженням цього стало засідання робочої групи з організаційних питань, під час якого були розглянуті питання щодо внесення змін до статутних документів. Результати головування були високо оцінені учасниками заходів [12]. Нині Україна є координатором Робочої групи із транспорту (з 1 січня 2021 р. по 31 грудня 2022 р.).

За підсумками «українського півріччя» експерти відмітили, що офіційно BSEC визнає територіальну цілісність України, але висунути на

початку роботи пропозицію про визнання Росії агресором було відхилено. Незалежний експерт А. Филипенко у цьому контексті відмітив, що: «... Політична нейтральність BSEC зменшує привабливість цієї організації як інструмента захисту національних інтересів України» [13]. Такий стан речей ускладнив роботу України у цій організації і зробив неможливим виконання деяких пріоритетних проєктів.

Висновки. Отже, Чорноморський регіон є одним із унікальних геополітичних регіонів, в якому здійснюються різні інтеграційні форми. Співпрацю у його межах можна назвати зменшеною копією євразійських інтеграційних процесів, які бурхливо і швидко розвиваються. Підвищений інтерес країн регіону до співпраці за останні майже три десятиліття створив працездатну модель субрегіонального співробітництва. Незважаючи на те, що низка країн, які входять до BSEC, мають взаємні територіальні претензії, спільні економічні інтереси і чорноморська ідентичність об'єднує та позитивно впливає на відносини цих держав. Публічна дипломатія посприяла розвитку різних форм взаємодії між державами, бізнес-структурами та академічною спільнотою країн – учасниць BSEC.

В основних документах, створених BSEC, підтверджено прагнення країн-членів розширювати регіональну співпрацю, забезпечувати економічний розвиток і зміцнювати роль та значення організації на регіональному і глобальному рівнях у системі господарських відносин.

Нині актуалізується необхідність розроблення механізму регулярних консультацій і координації між BSEC та іншими регіональними організаціями, ініціативами (урядовими та неурядовими), а також із «позарегіональними» партнерами, що дозволить уникнути дублювання у здійсненні конкретних проєктів.

Нова позитивна тенденція, що намітилась у сучасних чорноморських відносинах, стосується внесення добровільних внесків на проєктні цілі і технології. Їхня реалізація, зокрема на умовах співфінансування, відкриває додаткові можливості для економічних і ділових контактів, торгових операцій, інвестиційної співпраці.

Нині Чорноморський регіон, як і світ загалом, переживає важкі часи, проходить через етап всеосяжної трансформації, стикається із низкою нових викликів і загроз. Міжнародний масштаб цих проблем, які не можуть ефективно вирішуватися у межах національних кордонів, вимагає зміцнення координації і солідарності країн – членів BSEC, спільного прийняття ними адекватних заходів реагування. Це завдання стає абсолютним пріоритетом унаслідок збитку, нанесеного світовій економіці пандемією. У таких умовах особливо важливо скористатися тими перевагами, які властиві регіону BSEC.

Література:

1. Proedrou F. In quest of governance: the failures of regionalism, a pan-European security architecture and 'bigemony' in Black Sea Politics. *Journal Southeast European and Black Sea Studies*. 2018. No 18(3). P. 439–456. DOI: 10.1080/14683857.2018.1470743. URL: <https://www.researchgate.net/publication/>

- 325001484_In_quest_of_governance_the_failures_of_regionalism_a_pan-European_security_architecture_and_%27bigemony%27_in_Black_Sea_Politics
2. Kushnir O. Ukrainian policies in the Black Sea littoral: history, current trends and perspectives. *Journal of Contemporary European Studies*. 2017. V. 25, iss. 2. P. 163–179. URL: <https://doi.org/10.1080/14782804.2016.1219845>
 3. Summit Declaration on Black Sea Economic Cooperation, 25.06.1992 / Statutory Documents/Agreements. Official site BSEC. URL: <http://www.bsec-organization.org/bsec-at-glance>
 4. Статут Організації Чорноморського Економічного Співробітництва від 05.06.1998 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_009#Text
 5. Звіт Спеціальної сесії Ради міністрів закордонних справ ОЧЕС від 25 червня 2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/969_001-04#Text
 6. The BSEC Memorandum of Understanding on Facilitation of Road Transport of Goods in the BSEC region. [dr. Padideh Gutzkow, Nina Nesterova, Klaas Westerkamp]. Zoetermeer. 2008. URL: <http://www.bsec-urta.org/content/files/bsec%20permit/NEA%20STUDY.pdf>
 7. Меморандум про взаєморозуміння стосовно розвитку морських магістралей регіону ОЧЕС від 19.04.2007 Затверджено Постановою КМ № 1391 від 05.12.2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/969_002#Text
 8. Меморандум про взаєморозуміння стосовно скоординованого розвитку Чорноморської окружної автомагістралі від 19.04.2007. Меморандум ратифіковано Законом № 511-VI від 16.09.2008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/969_003#Text
 9. Workshop for Young Diplomats. Official site BSEC. URL : <http://www.bsec-organization.org/news/33548workshop-for-young-diplomats>
 10. Парахонський Б.О. Щодо перспектив Чорноморської системи співробітництва (BSEC) у формуванні системи регіональної безпеки. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1155/>
 11. Єфименко Т.І. Координація протидії процесам дестабілізації в економічному просторі Чорноморського регіону. *Наука та інновації*. 2019. № 15(5). С. 5–23. URL: <http://doi.org/10.15407/scin15.05.005>
 12. Підсумки головування України в ОЧЕС. Офіційний сайт МЗС України. URL: <http://old.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/obsec>
 13. Филипенко А. Щодо перспектив участі України в діяльності Організації Чорноморського економічного співробітництва. *Портал зовнішньої політики*. URL: <http://fpp.com.ua/shhodo-perspektyv-uchasti-ukrayiny-v-diyalnosti-organizatsiyi-chornomorskogo-ekonomichnogo-spivrobitnytstva/>

Krasnikova O. BSEC: from the regional initiative to the multilateral integration institution

Summary. The article analyzes the genesis of the formation of the Organization of the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) as a specific model of the regional integration establishment. In particular, it is pointed out that various development trajectories of the BSEC Member States are associated with their ethnic and cultural diversity, size of territories and population, chosen political course, economic model and many other factors. The membership of some states in other integration organizations or alliances, such as the EU and NATO, leaves a noticeable imprint on the mutual relations of the participants within the BSEC. In the near future, experts predict a change in the balance of power in favor of one or more leading states.

The author investigated the goals, objectives and main directions of BSEC activities, the organizational structure, as well as the bodies that are associated with this regional organization and fixed in the Charter. The latter are of particular interest. Among them are the BSEC Parliamentary Assembly, the Bank for Reconstruction and Development, the Business Council and the International Center for Black Sea Studies. These institutions help the association to implement integration projects and achieve the goals set in the Charter.

The General Strategy for the Black Sea Economic Cooperation was developed during the summits held during 1995–1998 in Bucharest, Moscow and Yalta. The Bosphorus Declaration of 1992, the BSEC Statute of 1998, the 2012 Economic Agenda and the Summit Declaration on the occasion of the 25th anniversary of the BSEC 2017 are among the basic BSEC documents that should be highlighted.

An important result of the BSEC's activity was the formation of large demanded initiatives. In this regard, the author analyzed the Memorandums on certain areas of cooperation in the field of transport communications, in particular on the issue of facilitating international road freight transport (2002), on the development of sea routes in the Black Sea region (2007), on the coordinated development of the high-speed Black Sea Ring Highway (2007).

The article also focuses on Ukraine's chairmanship of the BSEC, which lasted from July to December 2017. The main activities that were carried out within the specified period were outlined: the regulatory transformations such as changes in the BSEC Rules of Procedure and Financial Rules should be noted; BSEC Staff Rules and Terms of Reference/Powers of Working Groups on organizational and legal issues were also supplemented. The issue of reforming BSEC was raised at an informal meeting of the foreign ministers of the member states.

Key words: Organization of the Black Sea Economic Cooperation, integration process, EU, regional institution, international organization, NATO, Black Sea region, observer, UN.